

Vlaanderen
is milieubewust

Duurzame ontwikkeling en Service learning

Ecocampus

Katrien Monden
Ilse Rottiers

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Vlaanderen
is milieubewust

Duurzame ontwikkeling

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Duurzaamheidsuitdagingen

Duurzaamheidsuitdagingen

Duurzaamheidsuitdagingen

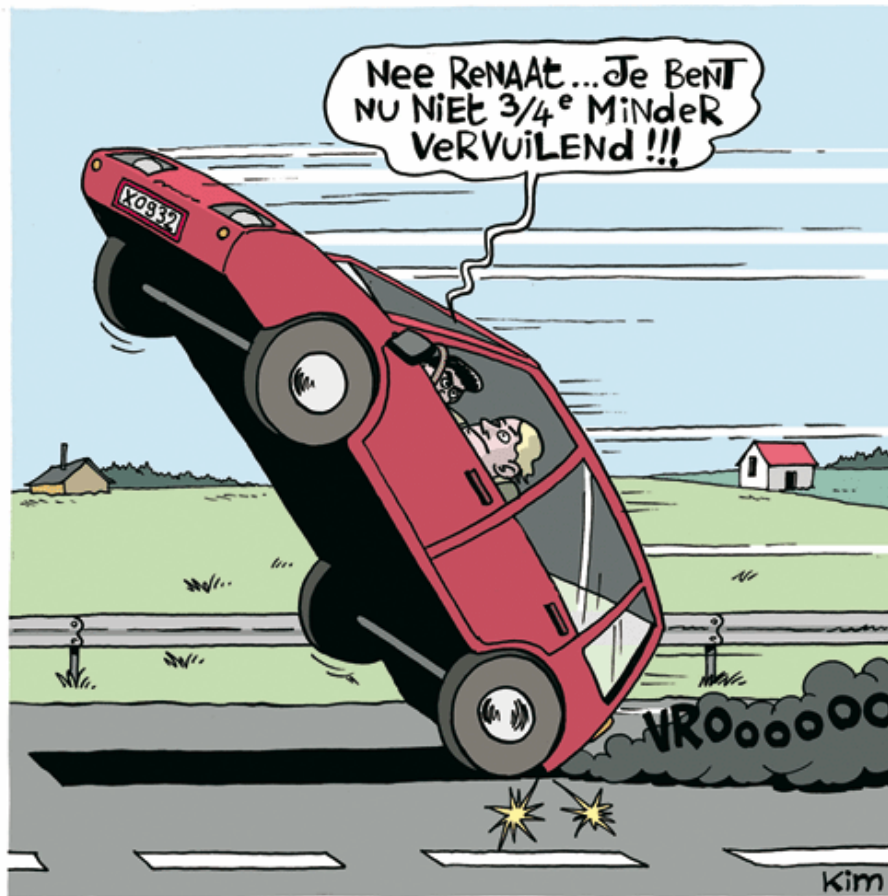
Duurzaamheidsuitdagingen

Duurzaamheidsuitdagingen

Duurzaamheidsuitdagingen

Duurzame ontwikkeling als kompas

‘Een ontwikkeling die voorziet in de huidige generaties zonder daarbij de toekomstige generaties in gevaar te brengen.’

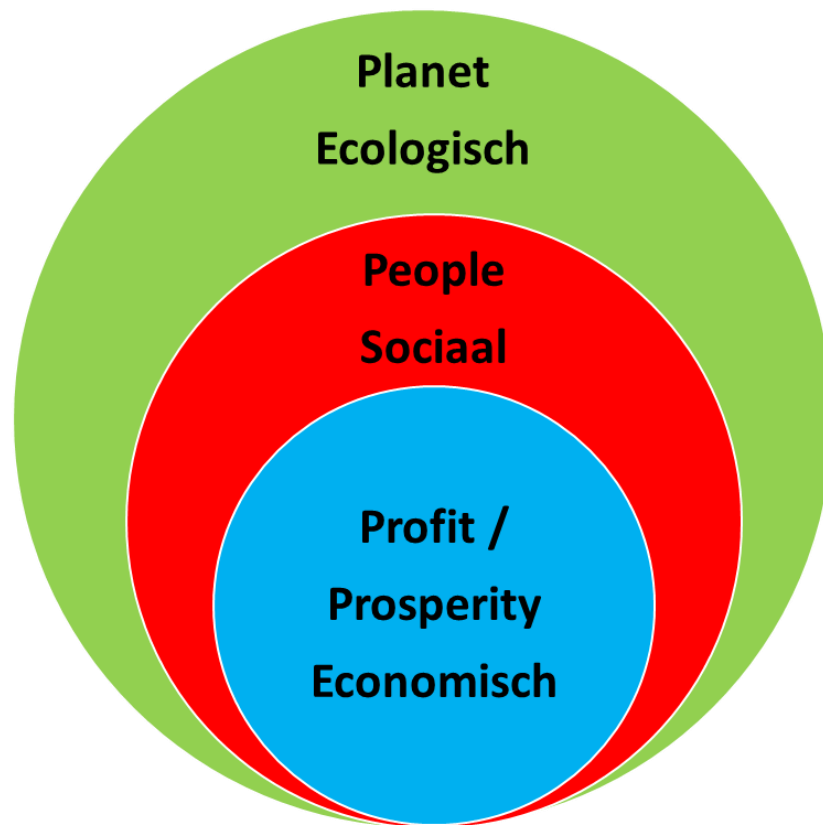
Brundtlandrapport (1987)

Duurzame ontwikkeling als kompas

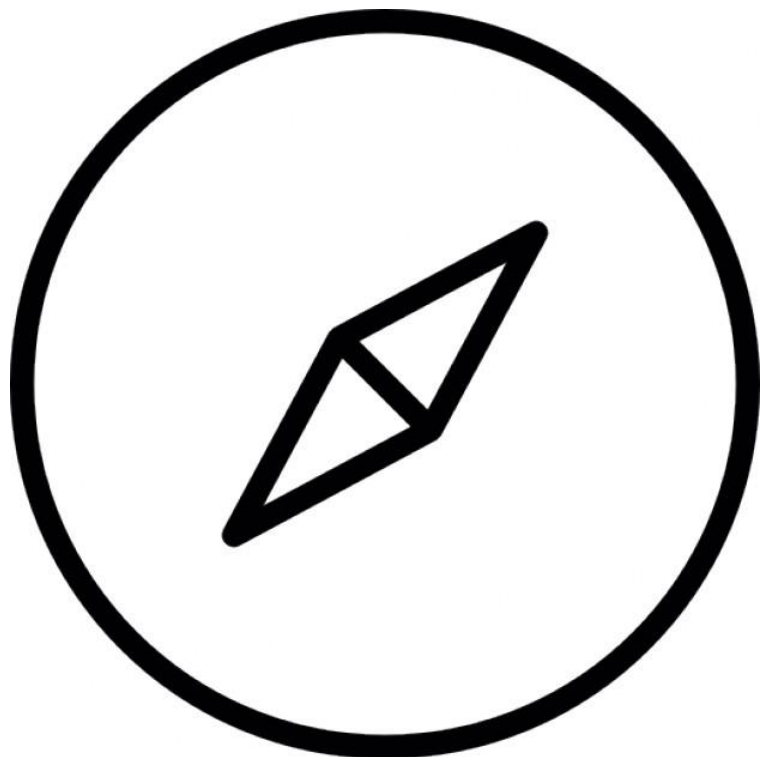
Genoeg
Voor iedereen
Voor altijd

Duurzame ontwikkeling als kompas

Duurzame ontwikkeling als kompas

- Is het ecologisch verantwoord? (planet)
- Is het sociaal rechtvaardig? (people)
- Draagt het bij aan economische welvaart op lange termijn? (prosperity)
- Is het besluitvormingsproces democratisch gedragen? (participatie)
- Zijn de gevolgen voor toekomstige generaties in acht genomen? (tijd)
- Zijn de gevolgen voor alle mensen op deze aarde in acht genomen? (ruimte)

Duurzame ontwikkeling als kompas

Duurzame ontwikkeling – SDG's

Duurzame ontwikkeling – SDG's

Vlaanderen
is milieubewust

Vlaanderen
is milieubewust

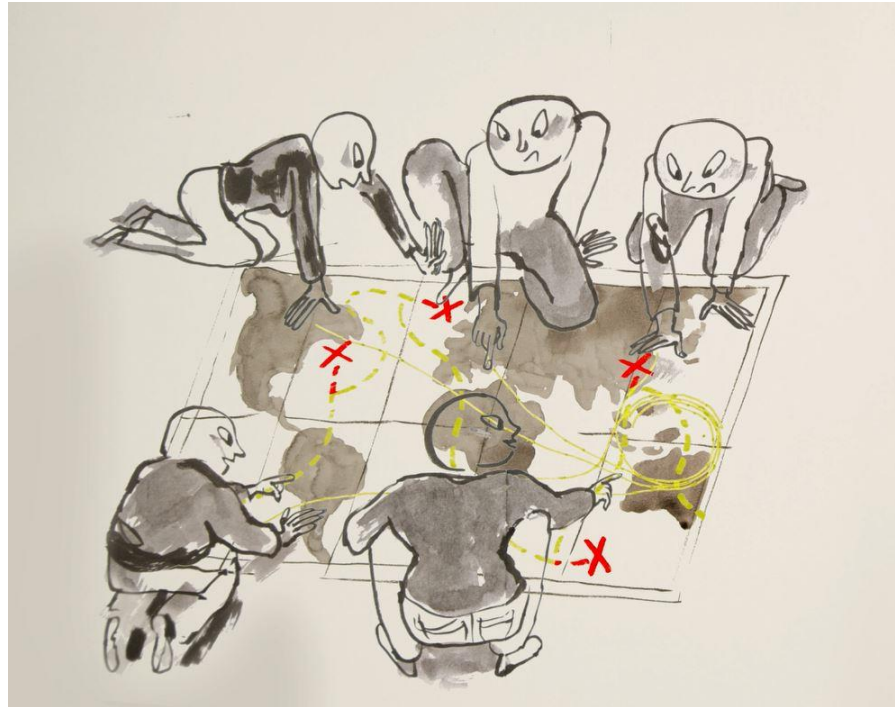
Educatie voor duurzame ontwikkeling

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Educatie voor duurzame ontwikkeling

In a changing world, Europe's young people need: the kind of education that enables them to engage articulately as committed, active, thinking, global citizens as well as economic actors in the ethical, sustainable development of our societies.

Educatie voor duurzame ontwikkeling ~ Goed onderwijs

Gert Biesta: drie functies van educatie

- Kwalificatie: verbreden – het verwerven van iets
- Socialisatie: verbinden van tradities
- Subjectificatie: integreren
  - vorming van zulke kwaliteiten als zelfstandigheid, empathie, compassie, kritische gezindheid
  - niet als object van andermans bedoelingen en wensen, maar als subject van eigen handelen

‘Er is nood aan mondelinge burgers die zélf denken en handelen.’

Harald Welzer, transitieonderzoeker

Educatie voor duurzame ontwikkeling

critical thinking	multiple teaching styles
systemic thinking	developing dialogue
interdisciplinarity and transdisciplinarity	space for emergence
experiential learning and real-life issues	learning for action
reconnecting to sense of place and real-world inquiry	reflection on learning (reflexivity)
empowerment of the learner	transformative learning
teacher as mentor, exemplar and facilitator	collaborative learning and co-inquiry
action competence	campus as curriculum and use of campus as a learning resource

Duurzame pedagogieën
Stephen Sterling 2008

‘ESD is not a particular programme or project, but is rather an umbrella for many forms of education that already exist, and new ones that remain to be created. ESD promotes efforts to rethink educational programmes and systems (both methods and contents) that currently support unsustainable societies’

Educatie voor duurzame ontwikkeling

Katrien Van Poeck: over duurzaamheidskwesties

- Lastige kwesties
  - Sense of urgency
  - Eensgezindheid ontbreekt - onzeker
  - Educatie kan er niet naast kijken
- Normatieve EDO tov **Pluralistische EDO** (matters of fact tov matters of concern)
  - Ontwikkeling eigen waarden
  - Aandacht voor andere meningen, visies, waarden
  - Open einde

'De weg zelf is je bestemming'

Confucius, denker en sociaal filosoof uit het oude China

Educatie voor duurzame ontwikkeling

Stan Frijters: Guidelines for designing education for sustainable development

- **Studentgericht**
- Waardenoriëntatie, kritisch- en toekomstdenken
- Collaboratief en **participatief leren**
- **Actie georiënteerd en empowerend**
- Aandacht voor complexiteit en multidisciplinaire kennis
- Onderzoekende houding

Educatie voor duurzame ontwikkeling ~ Goed onderwijs

Jan Masschelein: liefde voor het vak

- Pedagogie moet niet alleen in het belang van het kind zijn, maar óók van de wereld
- Onderwijs is het centraal stellen van de wereld, het 'meedelen van wereld'
- Student vormt zich aan de wereld, op de moment dat er 'iets' ontstaat

'Education is the point at which we decide whether we love the world enough to assume responsibility for it, and by the same token save it from that ruin which except for renewal, except for the coming of the new and the young, would be inevitable.'

Hannah Arendt, Amerikaanse Joodse filosofe en politiek denker

Vlaanderen
is milieubewust

Service learning voor duurzame ontwikkeling

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

Service learning als pedagogie voor duurzame ontwikkeling

- “Creating agents of social change could involve helping to create an experience that encourages student engagement with people who have different personal histories, and the opportunity to learn from that difference... The opportunity to do this at a local level, in a safe environment, opens doors to broader global issues of social justice and sustainable development.”

Millican, 2005, research about transformative potential of community-based learning

Service learning als pedagogie voor duurzame ontwikkeling

Student gericht

Kritisch denken

Maatschappelijke vraagstukken

Kennis verwerven over realistisch maatschappelijk vraagstuk

Zelfstandig handelen en denken

Participatief leren

Eigen ontwikkeling

Actiegericht

Bewustwording/empowering

Samenwerken met stakeholders

Kwalificatie/socialisatie/subjectificatie

'Meedelen van wereld'

Service learning als pedagogie voor duurzame ontwikkeling

- Service learning biedt vele mogelijkheden om nog sterker in te zetten op duurzame ontwikkeling:
  - Hanteren kompas people, planet en profit (of via SDG's)
  - Duurzaamheidskwesties – Complexiteit - Pluralistische EDO
  - Interdisciplinair werken
  - Collaboratief leren
  - Discussies
  - Samen zoeken naar oplossingen
  - Scenario-denken
  - Onderzoekende houding

Service learning als pedagogie voor duurzame ontwikkeling

Tot slot

- **Wederkerigheid!**
Studenten leveren betekenisvolle diensten aan de gemeenschap – lokale duurzaamheid

Vlaanderen
is milieubewust

Praktijk- voorbeeld Service Learning voor DO

DEPARTEMENT
LEEFMILIEU,
NATUUR &
ENERGIE

